

การออกแบบบลวดลาย
เพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก

โดย

นางพรทิพย์ เวียงอำพล

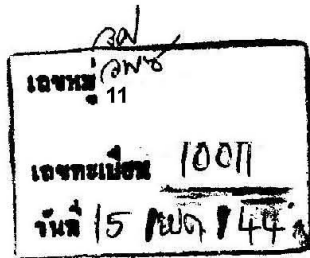
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

เอกสารทางวิชาการ

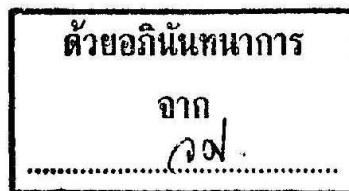
เรื่อง

การออกแบบบลวดลายเพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก

โดย

นางพรทิพย์ เวียงอำพล

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก
กรมวิทยาศาสตร์บริการ

สารบัญ

	หน้า
1. บทคัดย่อ	ก
2. คำนำ	ข
3. การออกแบบลวดลายเพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก	1
1. ลวดลายที่เหมาะสมกับรูปทรง	2
2. ลวดลายจากการศึกษาต้นคว้าดอกไม้ป่า	13
3. ลวดลายดอกไม้และสัตว์	21
4. ลวดลายแสดงวัฒนธรรมการเล่นของเด็กไทย	33
5. ลวดลายประยุกต์	38
4. สรุปผลและวิจารณ์	49
5. บรรณานุกรม	50
6. ภาคผนวก	51

บทคัดย่อ

ได้รวบรวมผลงานการออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์ซึ่งประกอบด้วยภาพดอกไม้ป่า ประจำภาค ภาพทิวทัศน์ ภาพสัตว์ ภาพคน แสดงเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีการเล่นของเด็กไทย และ ลวดลายประยุกต์ใช้ตกแต่งให้เหมาะสมกับรูปทรงของผลิตภัณฑ์เซรามิกแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ นำไปเป็น แบบอย่างผลิตและประยุกต์ได้อย่างอิสระตามวัตถุประสงค์ต่อไป

คำนำ

จากการทำงานทางด้านเซรามิกมาเป็นเวลากว่า 30 ปี ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และการตกแต่งลวดลายผลิตภัณฑ์เซรามิก จึงได้ศึกษาค้นคว้าแบบผลิตภัณฑ์และลวดลายที่ใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก อีกทั้งเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ทำการทดลองจนมีผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่น่าสนใจสามารถถ่ายทอดแก่นิสิต นักศึกษา ผู้สนใจและผู้ประกอบการในชั้นอุตสาหกรรมได้

ลวดลายที่สร้างสรรค์คำนึงถึงศิลปะร่วมสมัยเป็นงานวิจิตรศิลป์ได้ออกแบบภาพดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ ภาพสัตว์ ภาพคน และภาพลายเส้นประยุกต์ เพื่อตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกให้สวยงามและทรงคุณค่า

พรทิพย์ เวียงอำพล

2540

การออกแบบลวดลายเพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก

การออกแบบตกแต่ง หมายถึงการออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกให้เหมาะสม และสอดคล้องเข้ากับรูปทรงของผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ ลวดลายที่ใช้ตกแต่งควรคำนึงถึงหน้าที่ใช้สอย พื้นที่ ขนาด สัดส่วนของผลิตภัณฑ์เป็นประการสำคัญ

การตกแต่งลวดลายบนผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดคุณค่าทุกยุคทุกสมัย ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการตกแต่ง ลวดลายจะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้รู้ถึงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเอกลักษณ์ในยุคนั้น ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงความเจริญรุ่งเรืองเรื่องตามยุคสมัย

ปัจจุบันการตกแต่งลวดลายเซรามิกได้วิวัฒนาการก้าวหน้าไปมาก ทางด้านเทคนิคต่าง ๆ มีการนำเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิตได้อย่างรวดเร็วในด้านอุตสาหกรรม ลวดลายที่นิยมตกแต่ง ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบมากนัก ยังนิยมลวดลายธรรมชาติ ลายดอกไม้ ใบไม้ ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ ภาพคน ซึ่งแสดงถึงชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณีของพื้นบ้านในชนบทเป็น ลักษณะประจำชาติ ลายประดิษฐ์ ลายเส้น ลายทึบ และการใช้สีที่สดใสสง่างามตามลักษณะสีของเซรามิก

การออกแบบตกแต่งเซรามิกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ

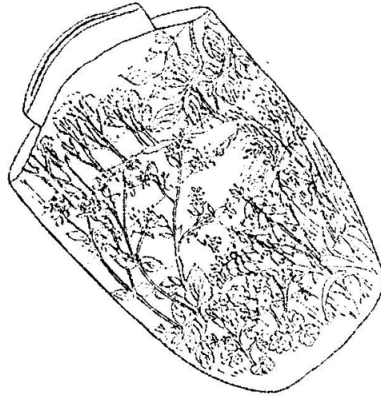
1. ลวดลายที่เหมาะสมกับรูปทรง
2. ลวดลายจากการศึกษาค้นคว้าดอกไม้ป่า
3. ลวดลายดอกไม้และสัตว์
4. ลวดลายแสดงวัฒนธรรมการเล่นของเด็กไทย
5. ลวดลายประยุกต์

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลวดลายที่เหมาะสมกับรูปทรง

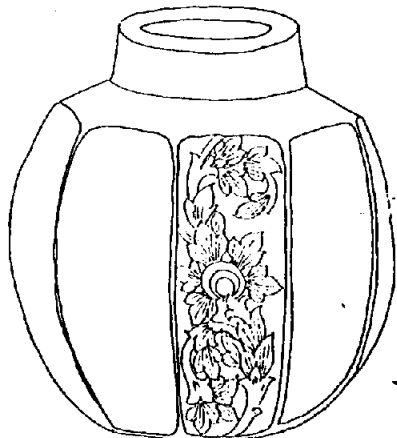
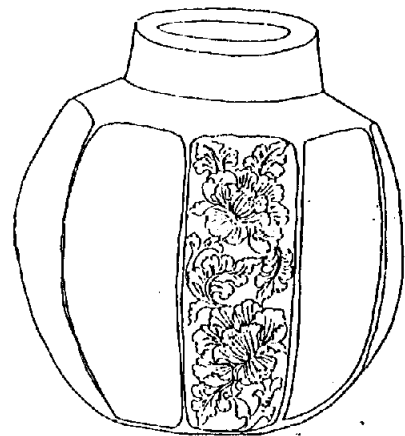
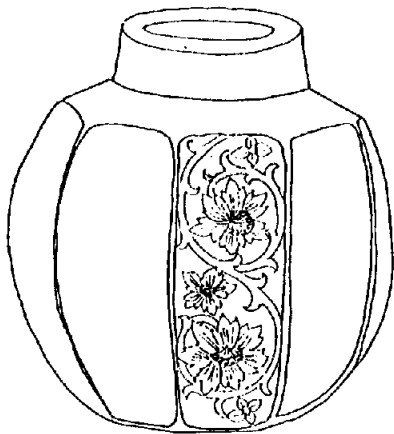
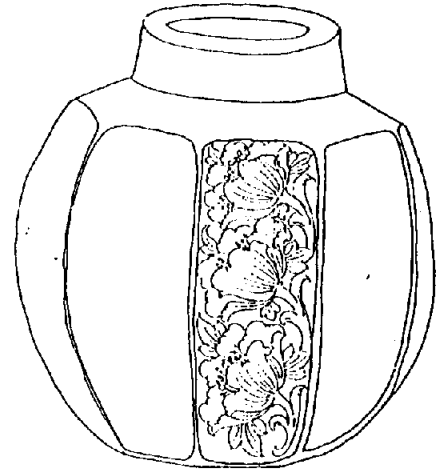
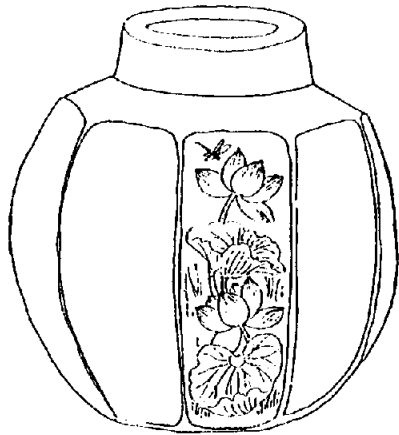
การออกแบบงานศิลปกรรมจำเป็นต้องอาศัยส่วนประกอบของ เส้น สี ช่องว่าง และรูปทรง เพื่อนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดรูปแบบตามความประสงค์ ก่อนจะออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก ควรคำนึงถึงรูปทรงของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาตกแต่งเพื่อให้ลวดลายเหมาะสมกับรูปทรง เช่นรูปแบบผลิตภัณฑ์ทรงสูง การออกแบบลวดลายจึงต้องออกแบบในแนวตั้งให้ความรู้สึกสูงสง่า หรือผลิตภัณฑ์รูปทรงกลม การออกแบบลวดลายอยู่ในลักษณะของเส้นโค้งจะให้ความรู้สึกทางการเคลื่อนไหว อ่อนหวาน รับกับรูปทรงกลม เป็นต้น

แต่ลวดลายรูปทรงผู้ออกแบบก็จะกำหนดลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องของช่องว่าง เช่นกำหนดให้มีลวดลายเต็มใบบ้าง มีลวดลายด้านเดียวบ้าง หรือมีเฉพาะช่วงบน ช่วงล่าง และตรงกลางของผลิตภัณฑ์แตกต่างกันออกไปดังตัวอย่างหน้า 3-12

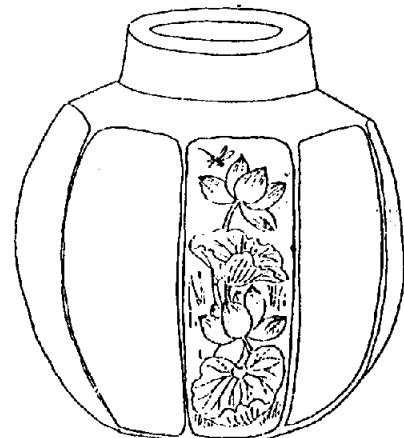

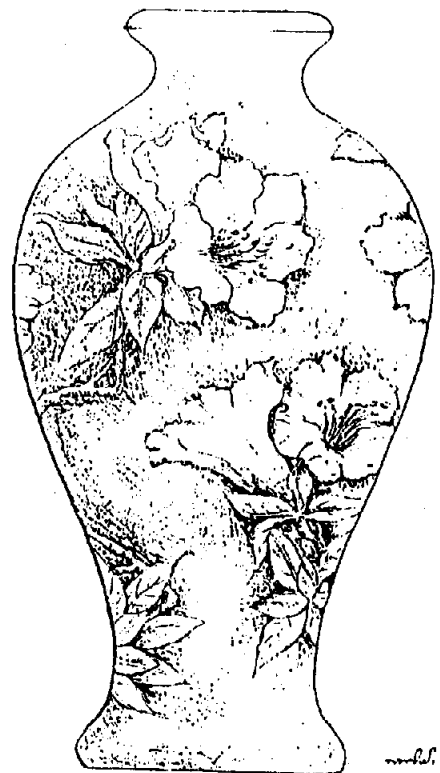
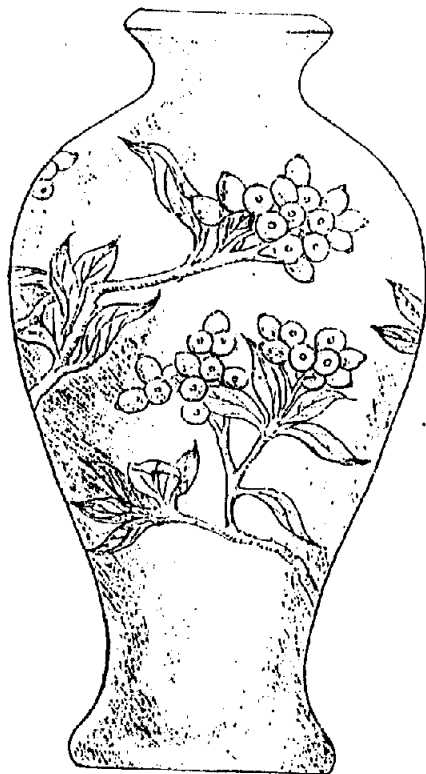
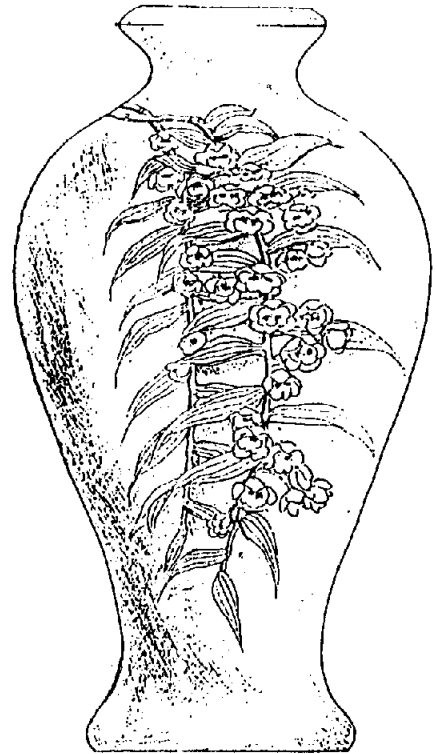
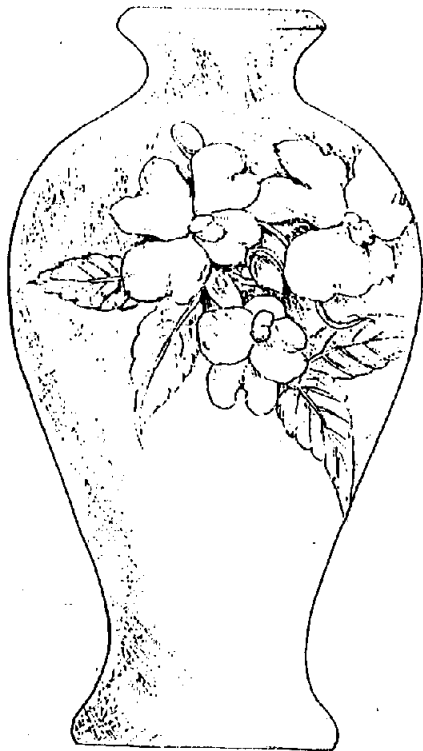
model.

white color

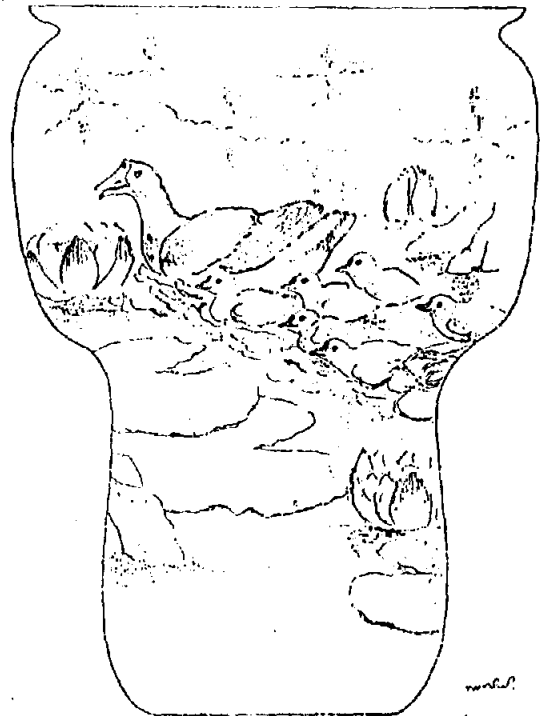
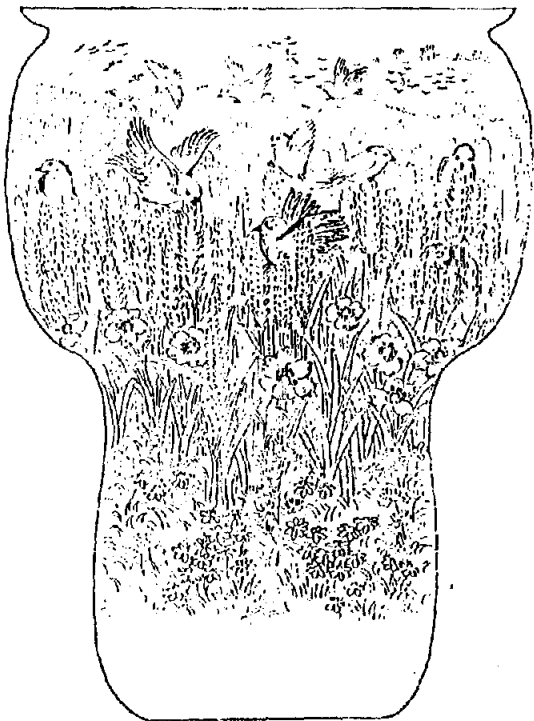
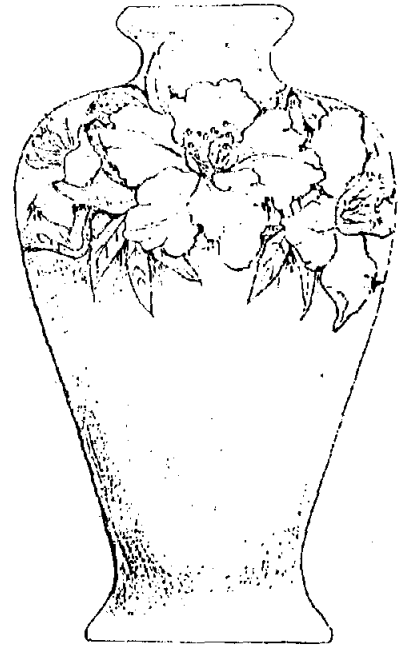
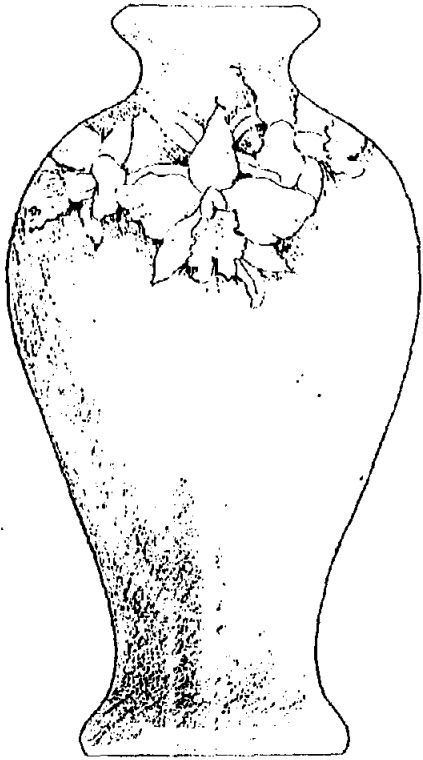

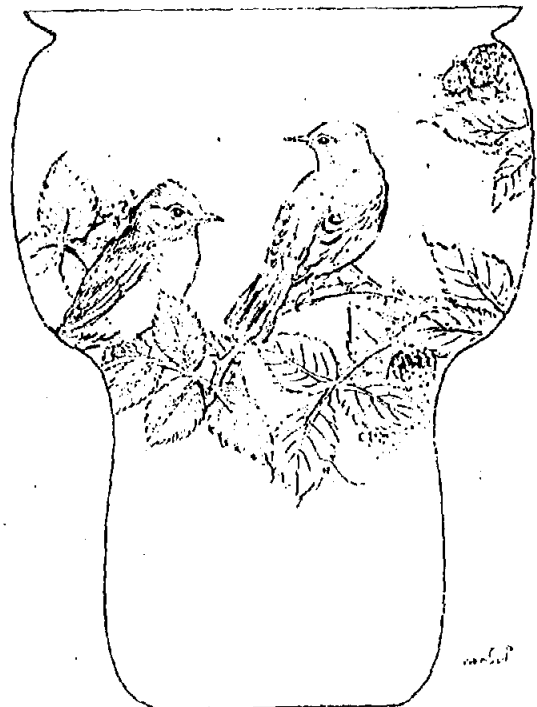
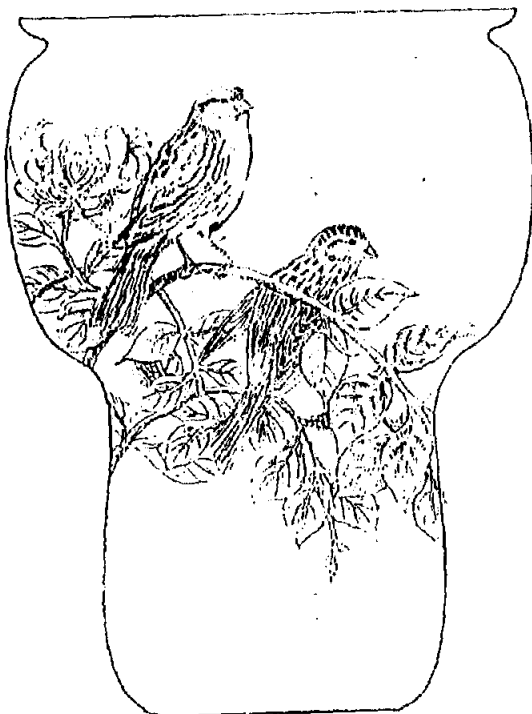
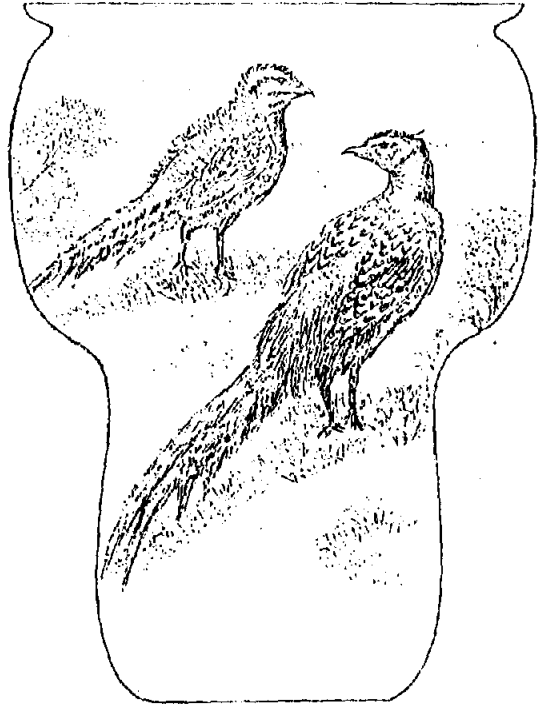
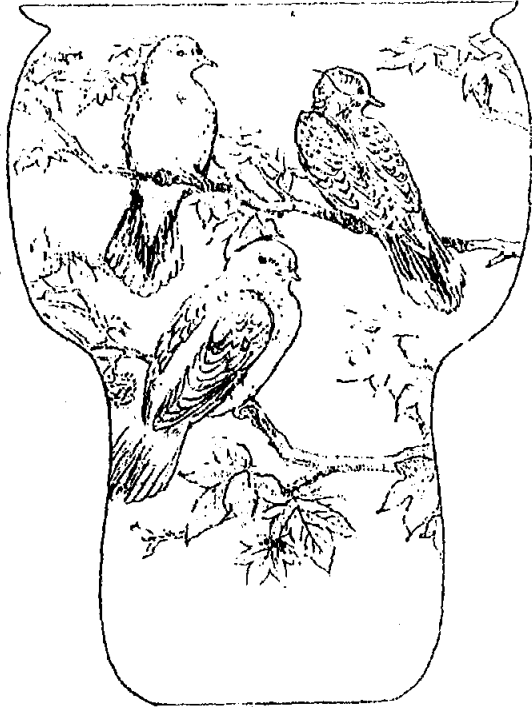
Handwritten signature or mark.

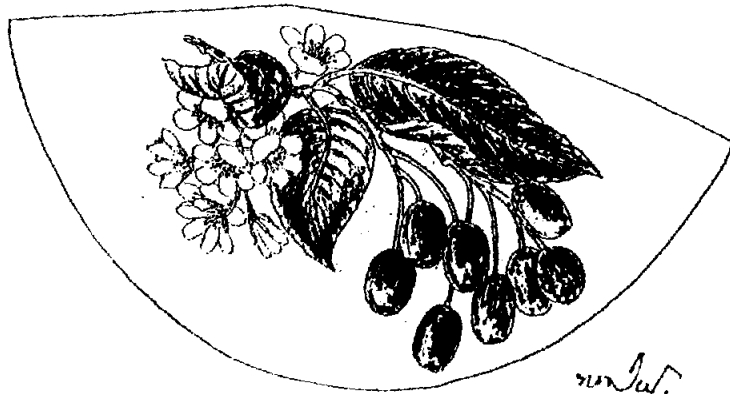
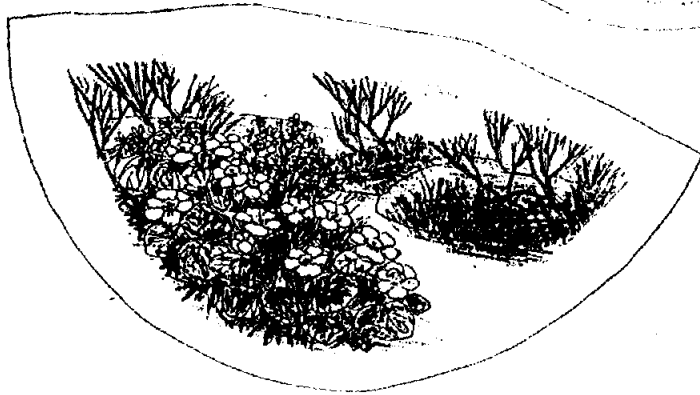
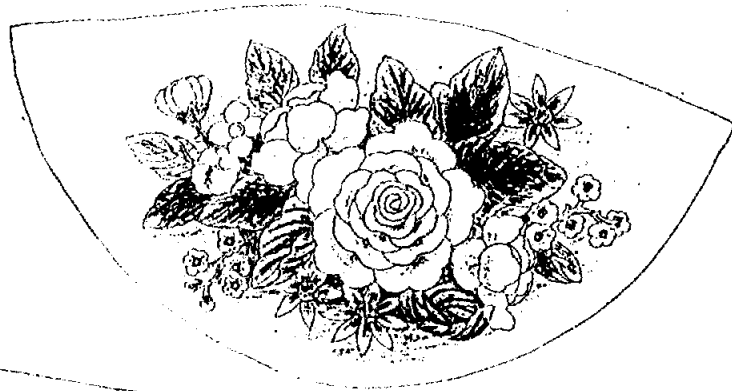
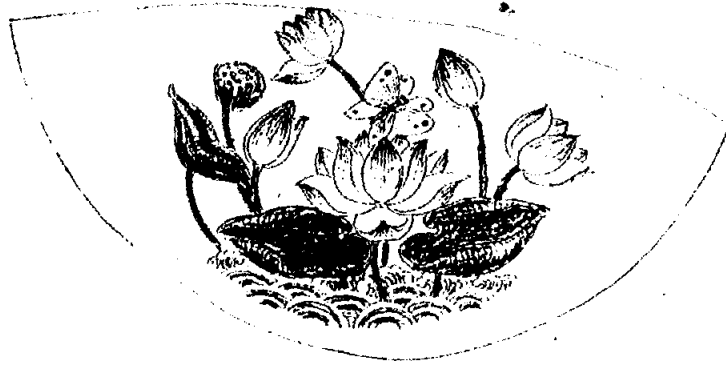

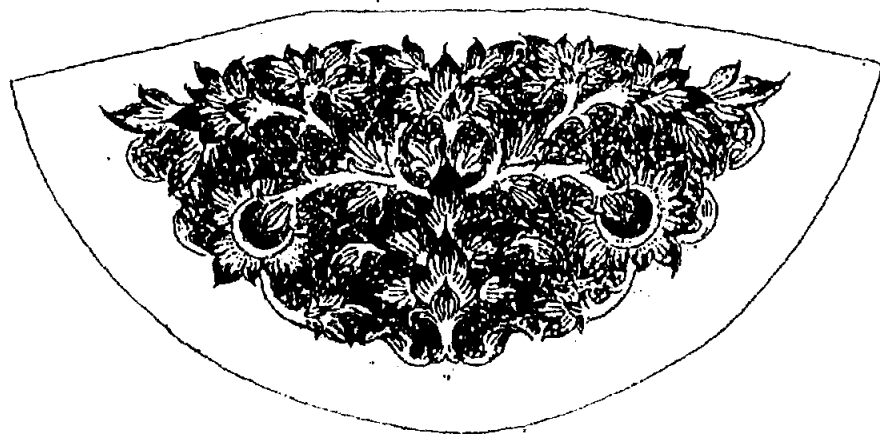
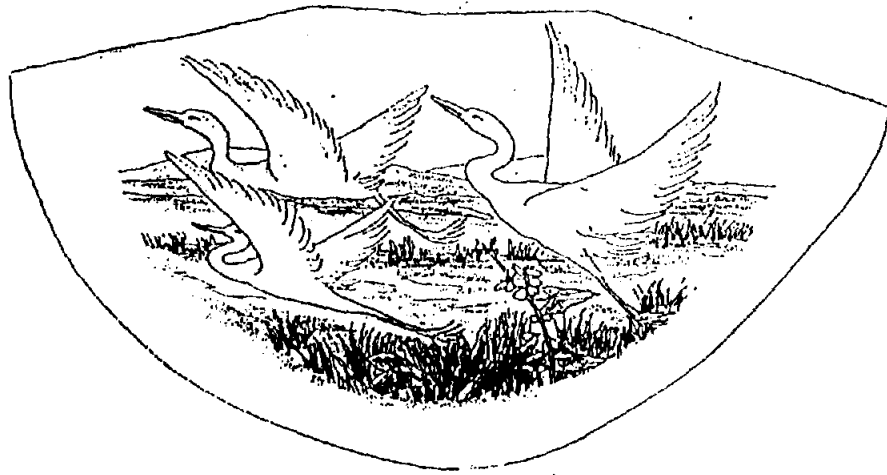
Handwritten signature or mark.

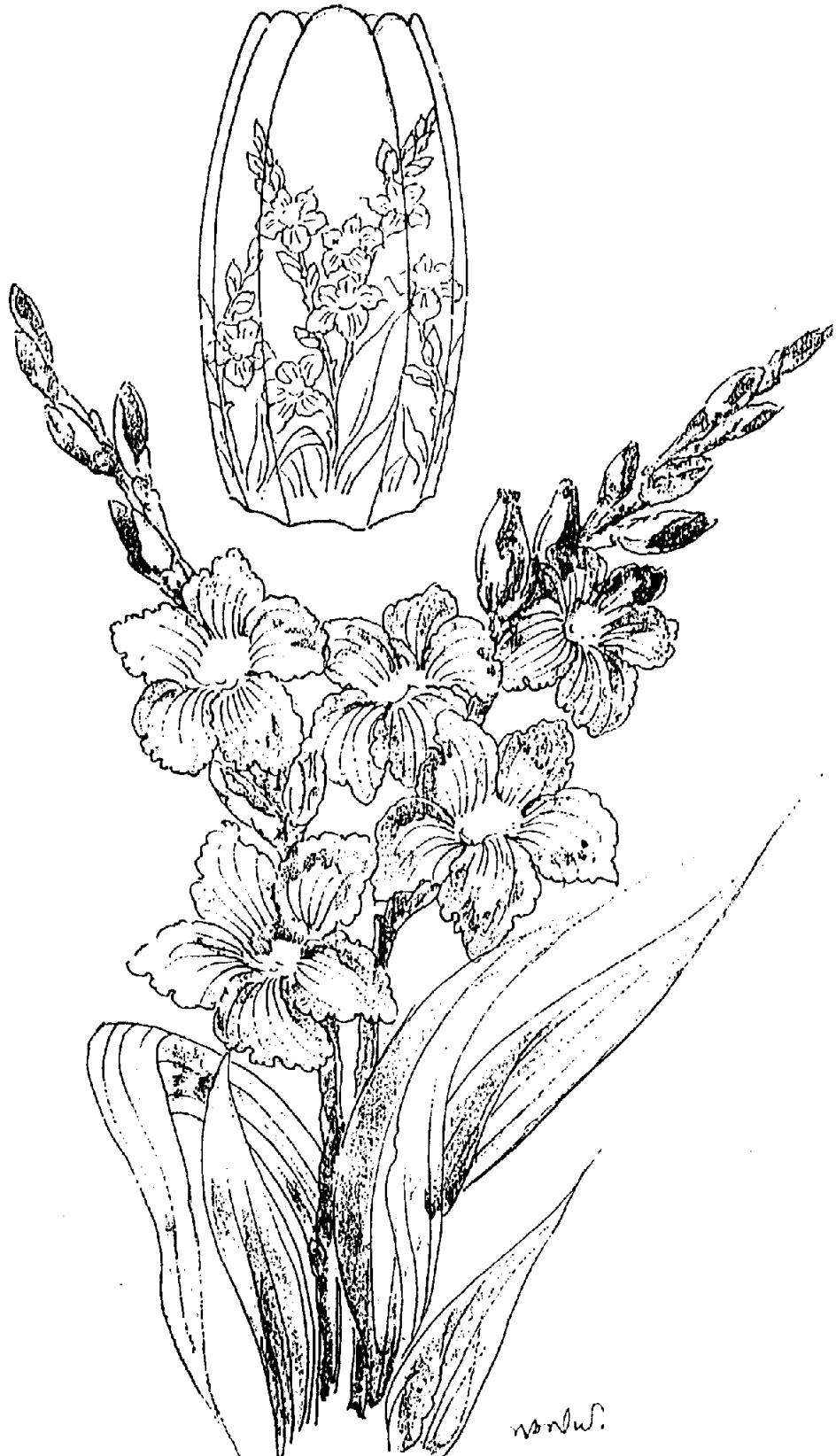

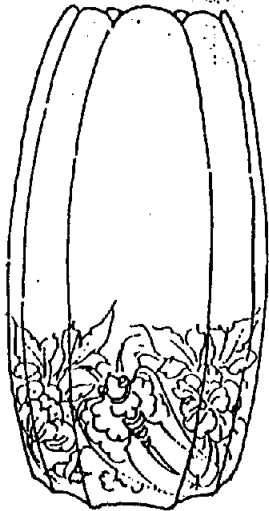

ручат.

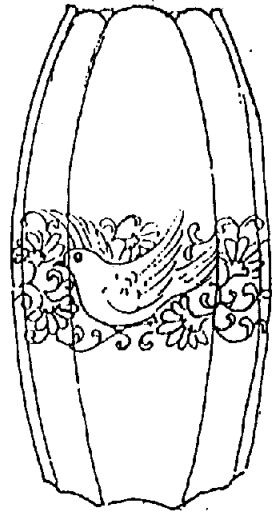

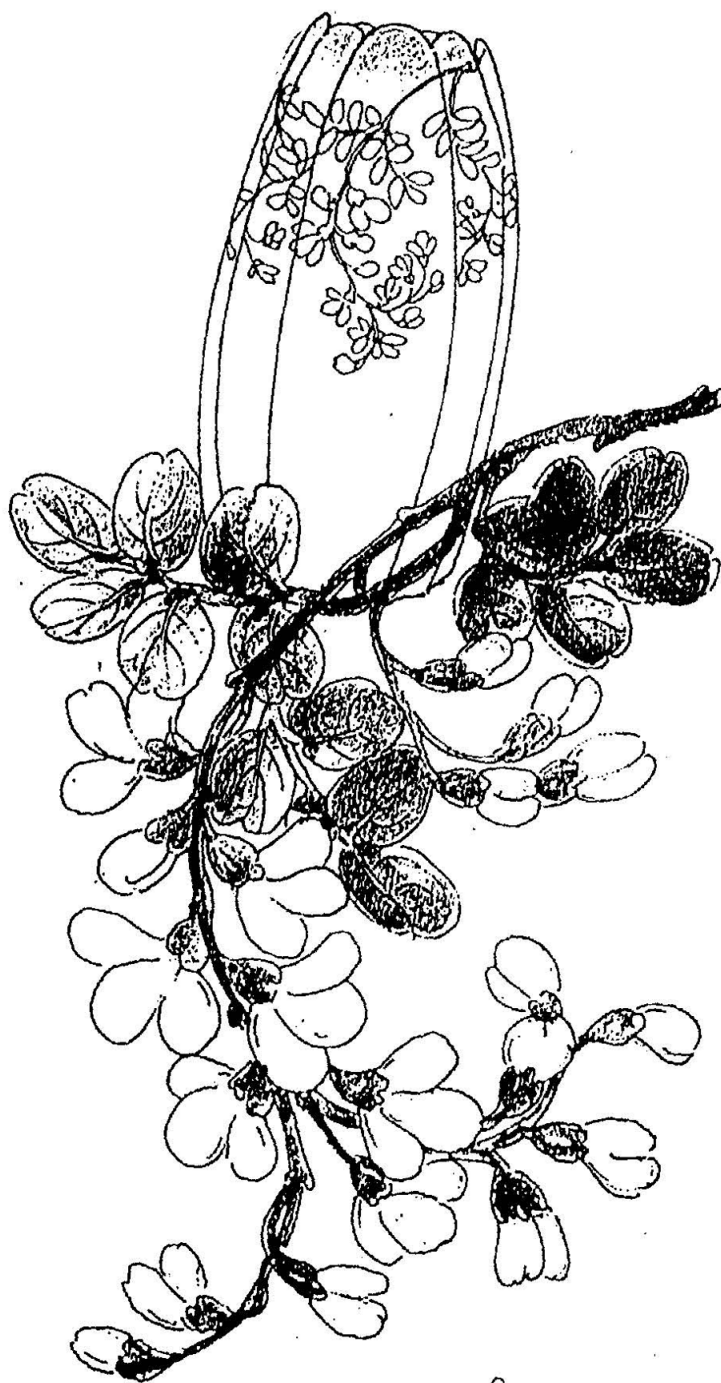

ว.ล.ล.

no. 101.

Handwritten signature or initials

2. สวดธยานจกรรศึกษาแก่นแก้วดอกไม้ป่า

ได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบของดอกไม้อาชนิดต่าง ๆ ในช่วงเวลาไปให้การฝึกอบรมการทำ
 เพรามิกแก่สมาชิกศูนย์ศิลปะทั้งสี่ภาคตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มี
 รับสั่งให้นำรูปแบบของดอกไม้อาที่ไปนอกถิ่นของภาคต่าง ๆ มาออกแบบปั้นหรือเขียนตกแต่งผลิตภัณฑ์
 เพรามิกให้สวยงามเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างแก้ว 14-20 เป็นภาพดอกไม้อาในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยซึ่ง
 สามารถนำมาตกแต่งผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

907

908

นพ. ร. ส.

ใบส้ม

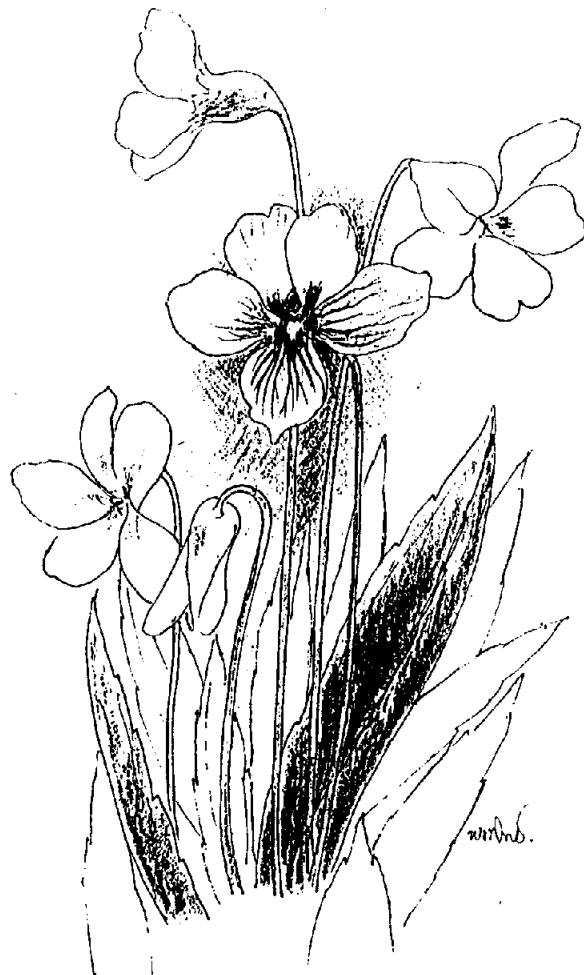
กุหลาบจอบ
ร.ค.พ.

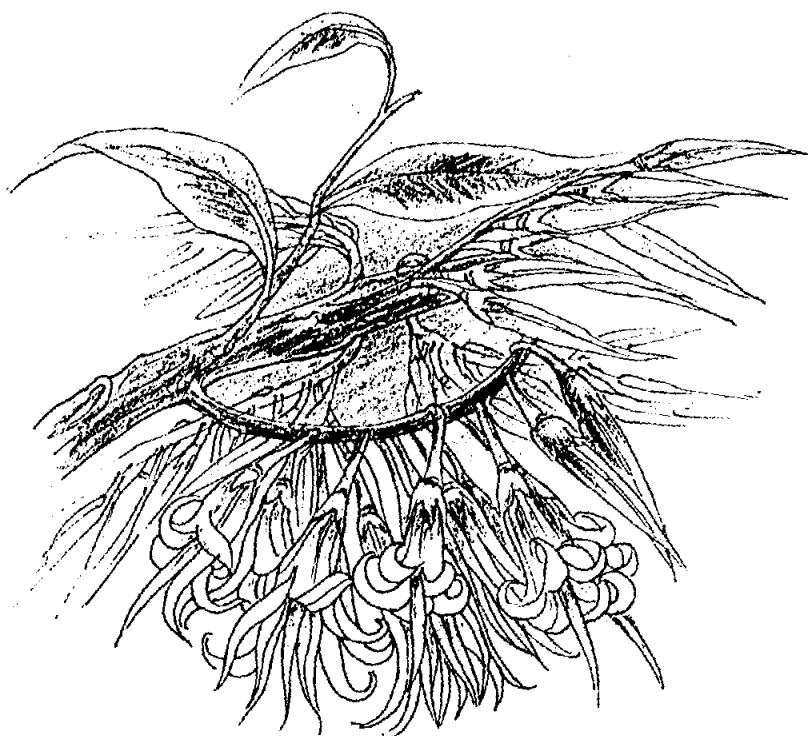

பூக்கொண்ட
கிண்டி.

கிண்டி
கிண்டி

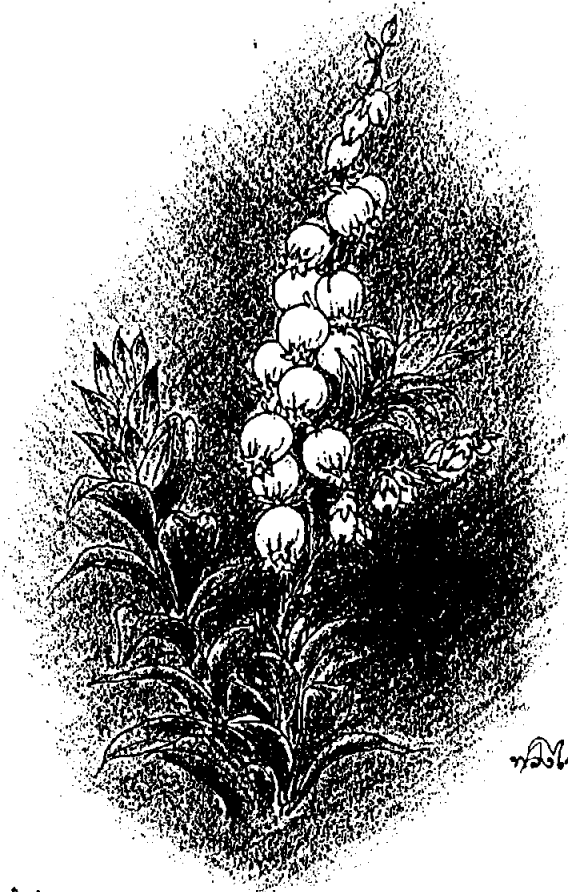

၂၄-၇၅၅၀၄

၇၅၅၀၀၀
၇၅၅၀၀၀

ကမိကံ ဝါ.သေ

พญาสัตบรรณ

พญาสัตบรรณ

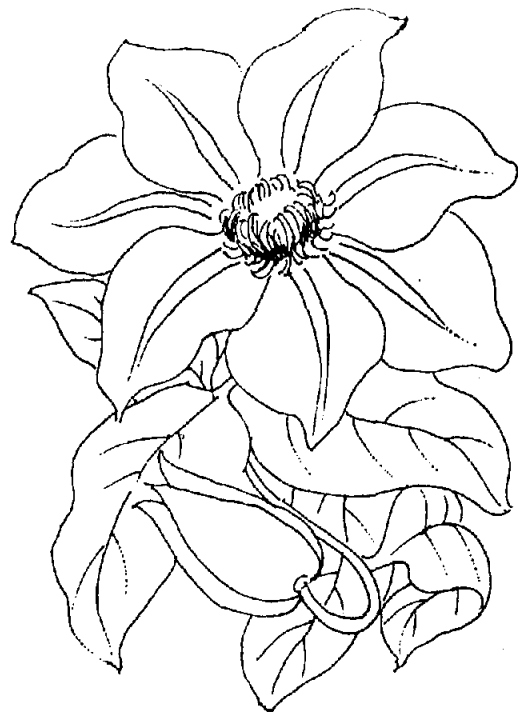
3. ลวดลายดอกไม้และสัตว์

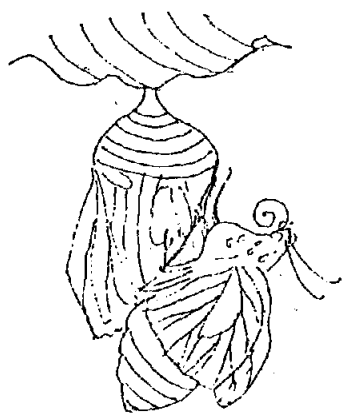
ในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ภาพถ่ายเส้นดอกไม้และภาพสัตว์เป็นที่นิยมนำมาออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ ในยุคโบราณ คนยุคนั้นเขียนภาพถ่ายเส้นไว้บนผนังถ้ำซึ่งปรากฏหลักฐานทั้งที่ต่างประเทศ และในประเทศไทย ภาพเขียนที่ผาแต้ม จ.อุบลราชธานี เป็นภาพเขียนลายเส้น ภาพสัตว์น้ำและสัตว์บกมีภาพปลา ช้าง วัว ควาย กวาง เป็นต้น ซึ่งคนโบราณได้นำสิ่งที่ตนพบเห็นมาจารึกเอาไว้

ปัจจุบันนักออกแบบหรือช่างศิลป์ยังนิยมนำภาพถ่ายเส้นดอกไม้และภาพสัตว์มาออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เซรามิก ภาพถ่ายไทย ลายกนก และลายเครือเถา เป็นลวดลายที่คนไทยได้ประยุกต์มาจากธรรมชาติใช้ตกแต่งและเขียนบนผลิตภัณฑ์รูปทรงต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสวยงามเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป

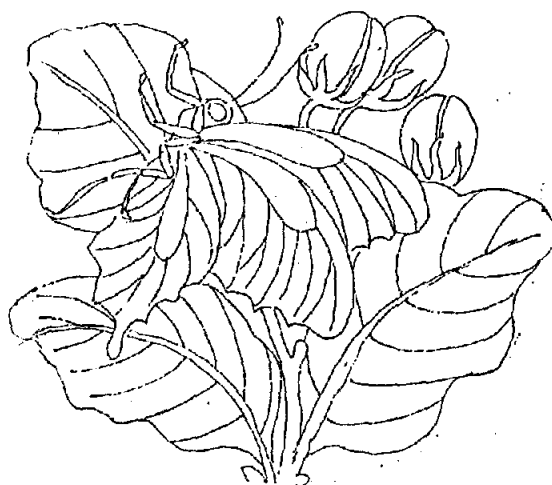
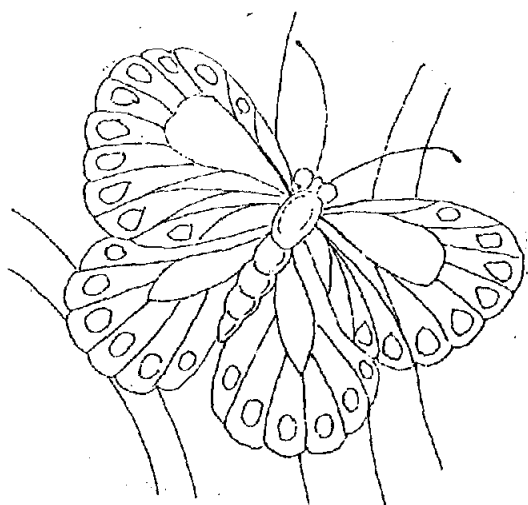
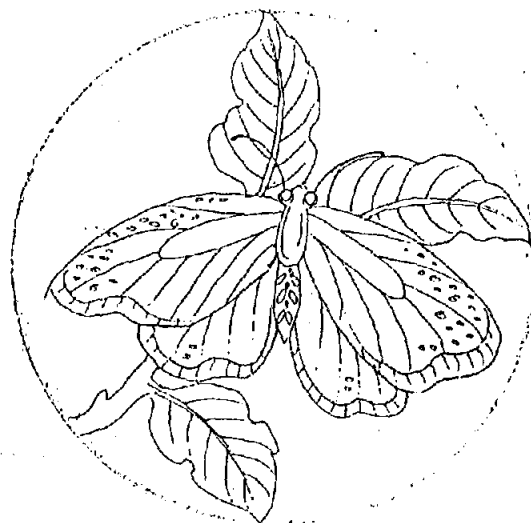

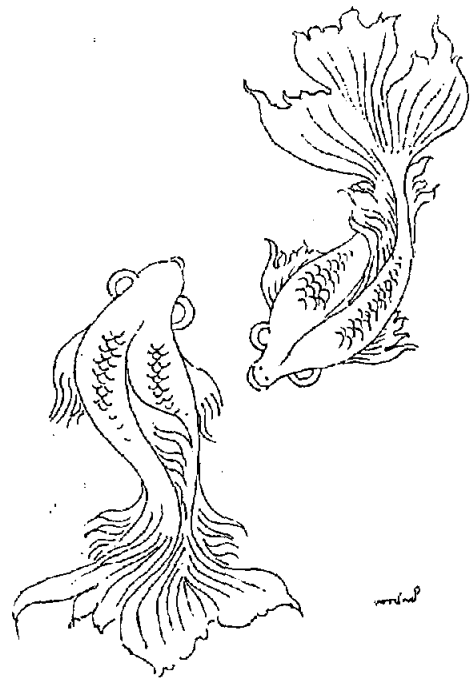
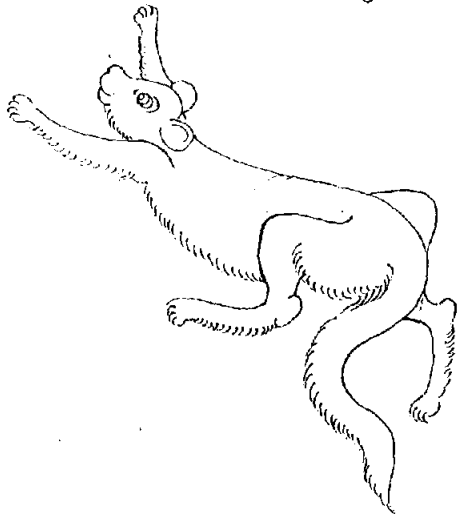
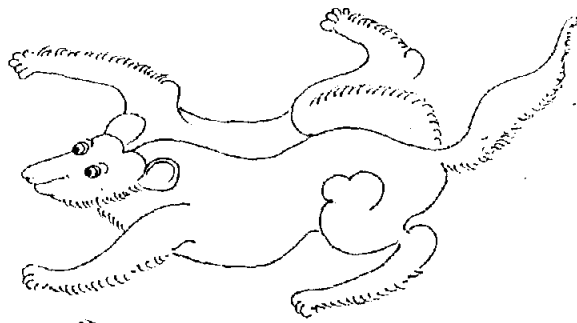
๓๓๒๓.

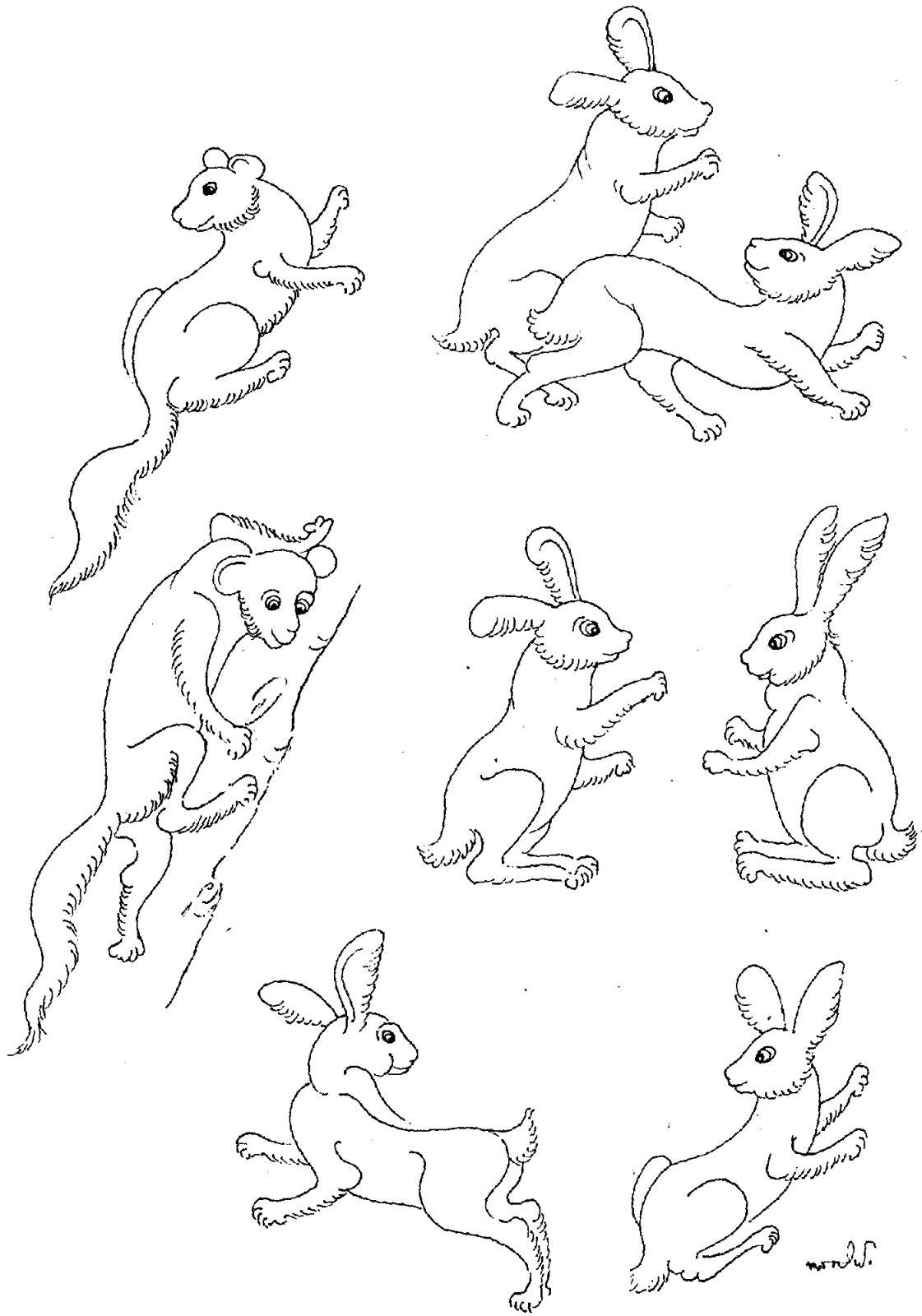

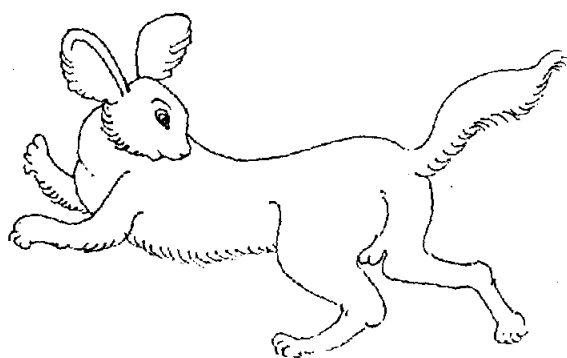
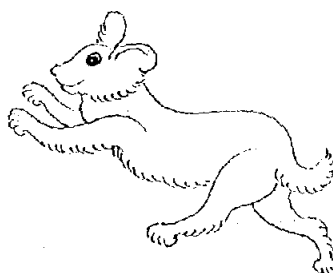
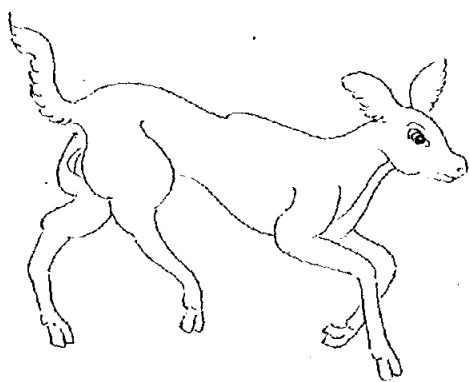
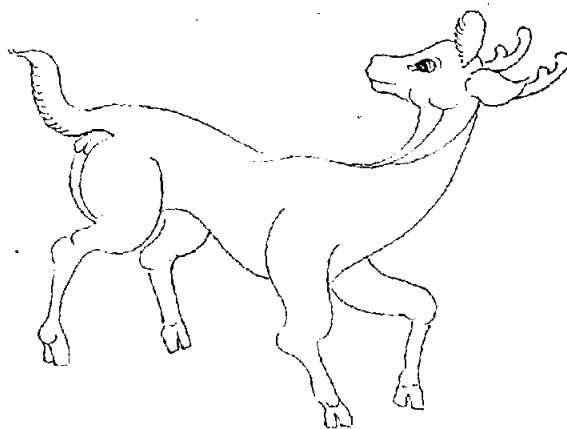

๗๗๒.

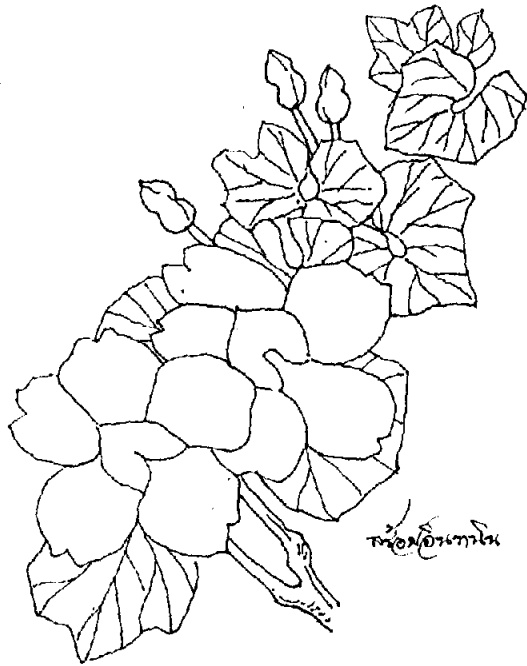
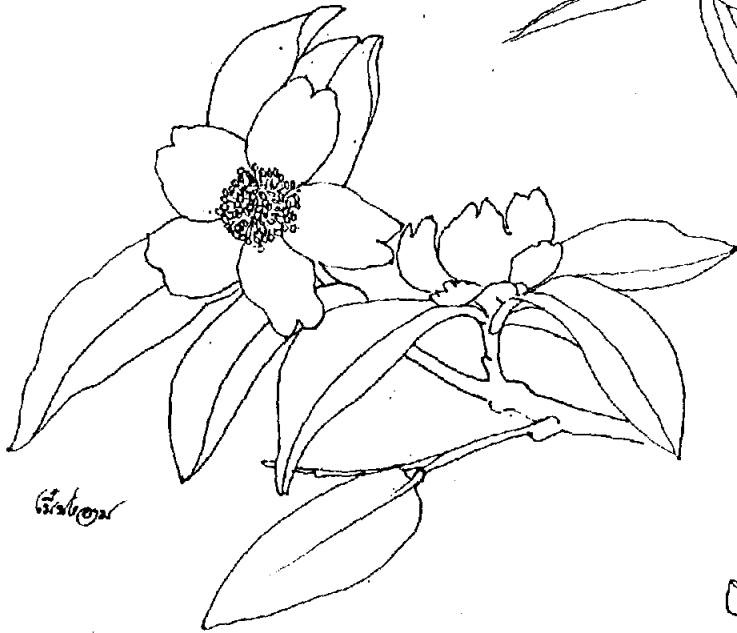
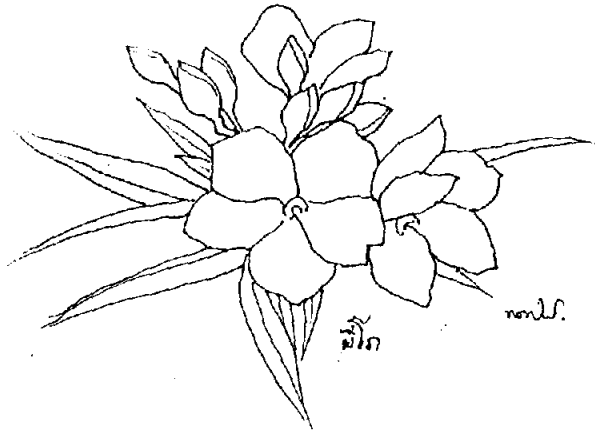

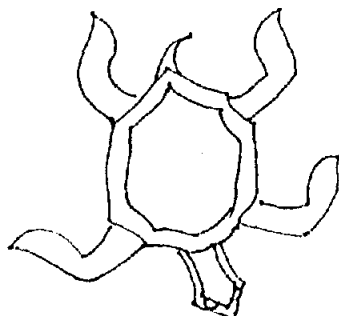
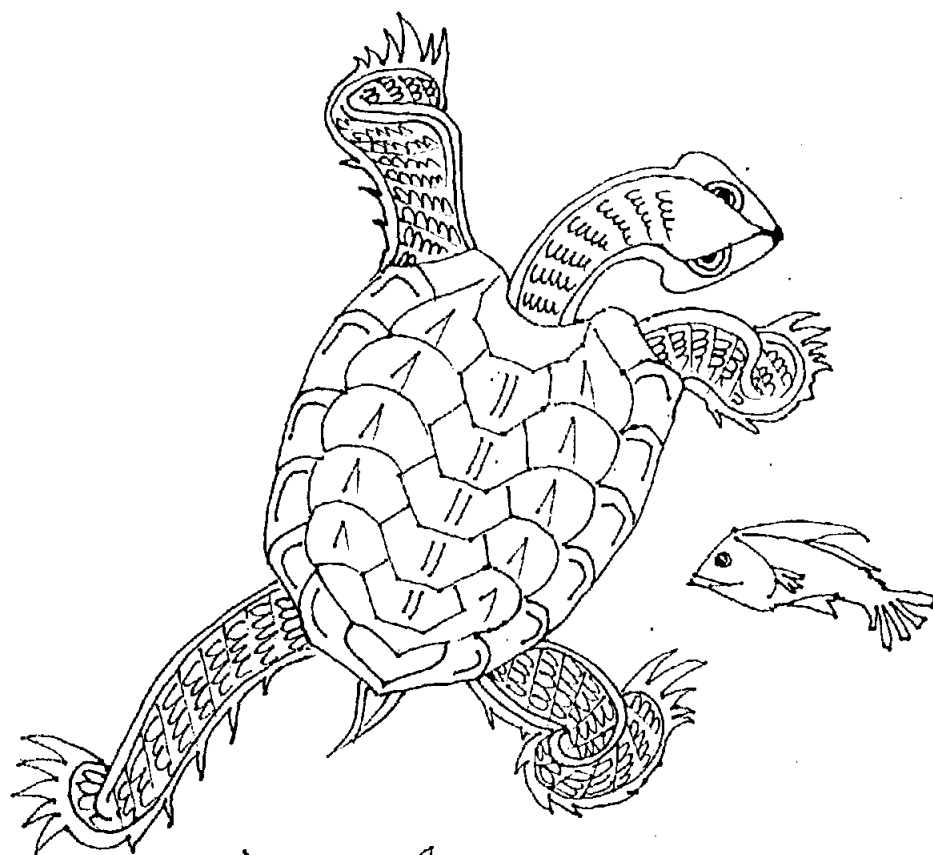

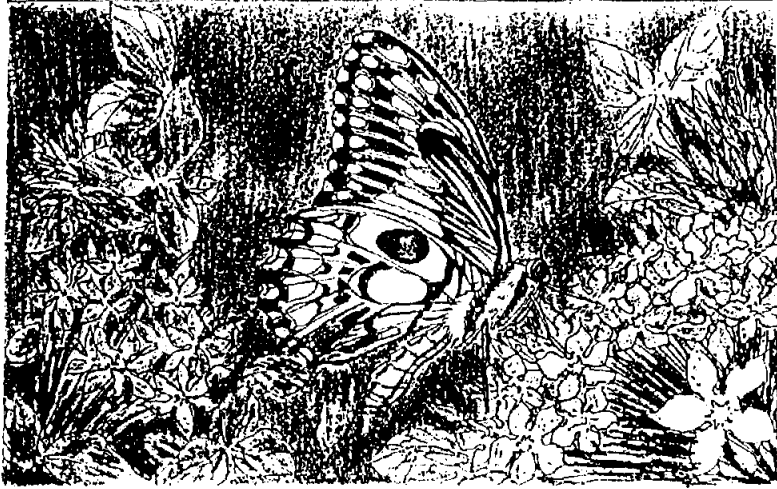
ว.พ.ล.

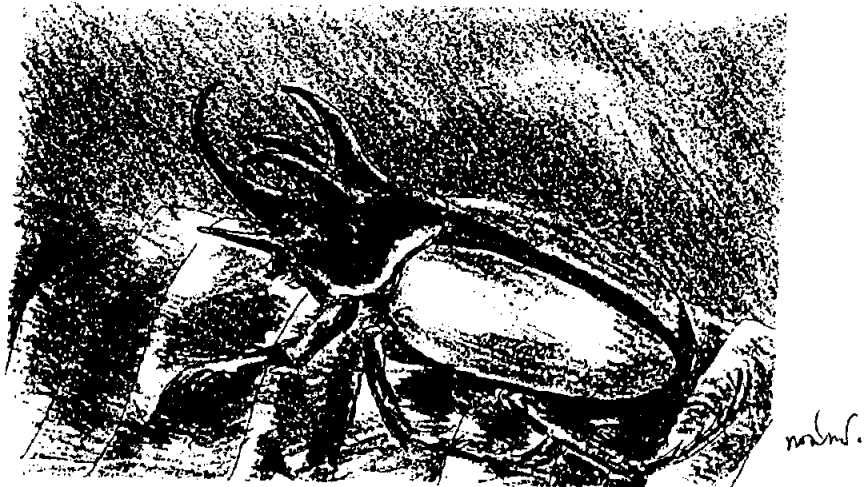
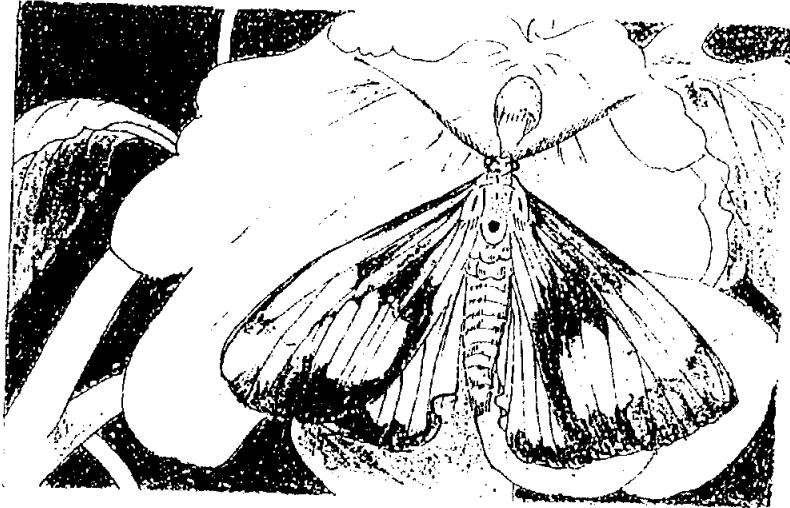

นพดล.

manul.

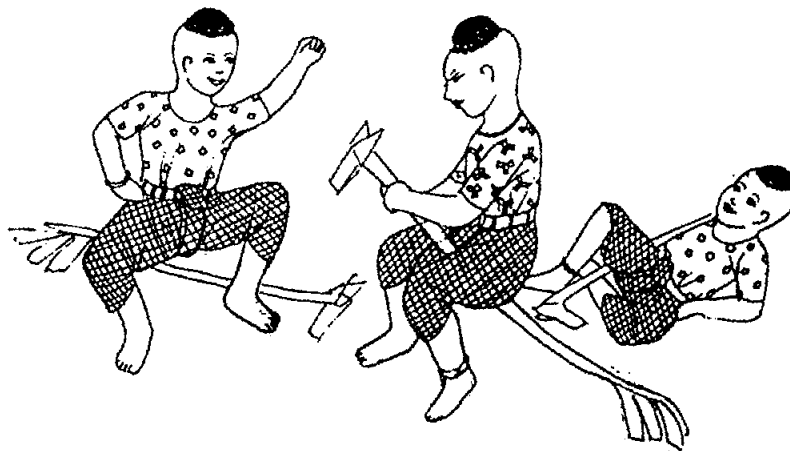
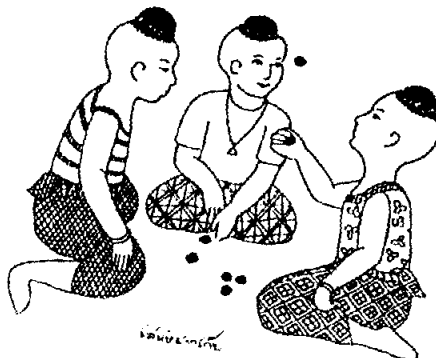
mīnū ešdoe

4. ลวดลายแสดงวัฒนธรรมการเล่นของเด็กไทย

เครื่องปั้นดินเผาหรือเซรามิกสามารถนำมาศึกษาการเรียนรู้ได้ถึงความเจริญรุ่งเรือง ขนบ-ธรรมเนียมประเพณีในแต่ละยุคแต่ละสมัย จากการศึกษาของลวดลายที่ใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์

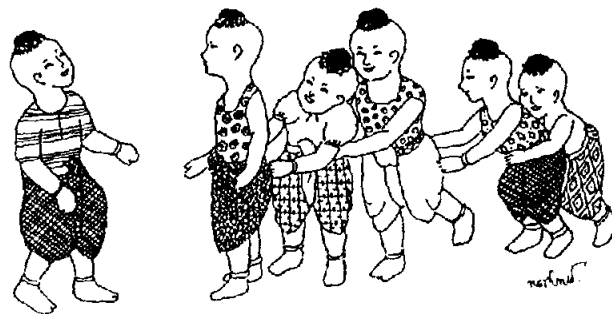
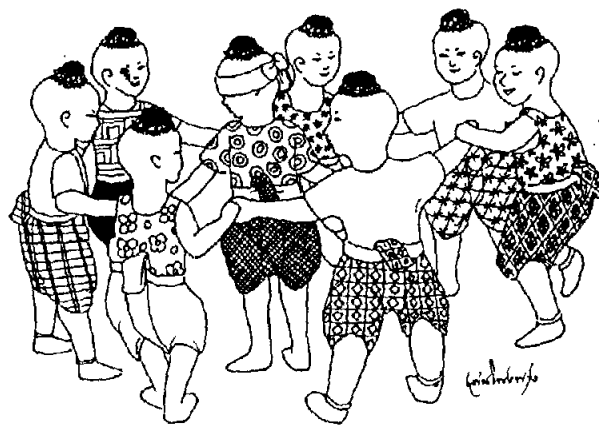
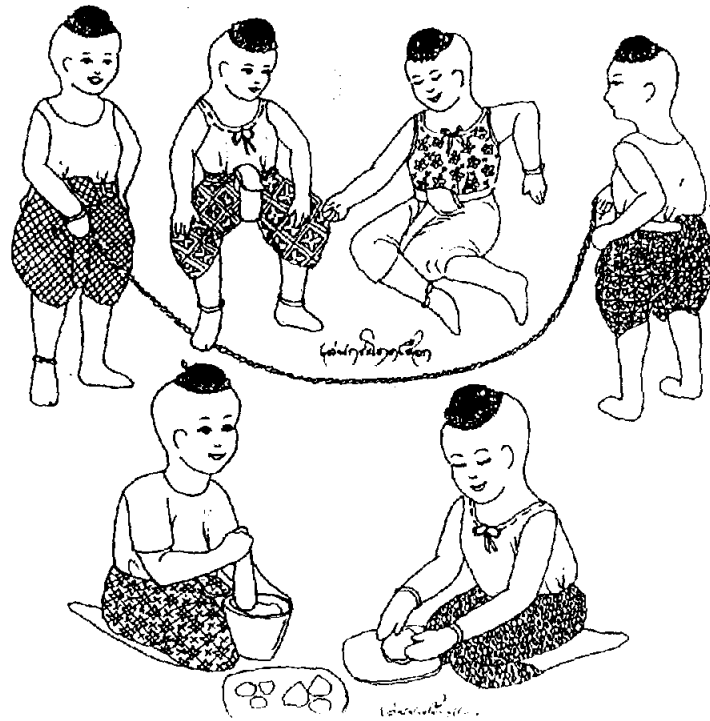
การเล่นของเด็กไทยในสมัยก่อน ๆ ก็ควรจะอนุรักษ์เอาไว้ จึงได้นำเรื่องราวของการเล่นแบบต่าง ๆ เขียนตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา เช่น การเล่นหมากเก็บ เล่นลูกข่าง จั๊กม๊ากบกล้วย อิมอญซ่อนผ้า ทอยสะบ้า เป่ากบ กระโดดเชือก ปัดตาซ่อนหา ข่ายข้าวแกง งูกินหาง หรือ แมงมุมขยุ้มหลังคา เป็นต้น

work

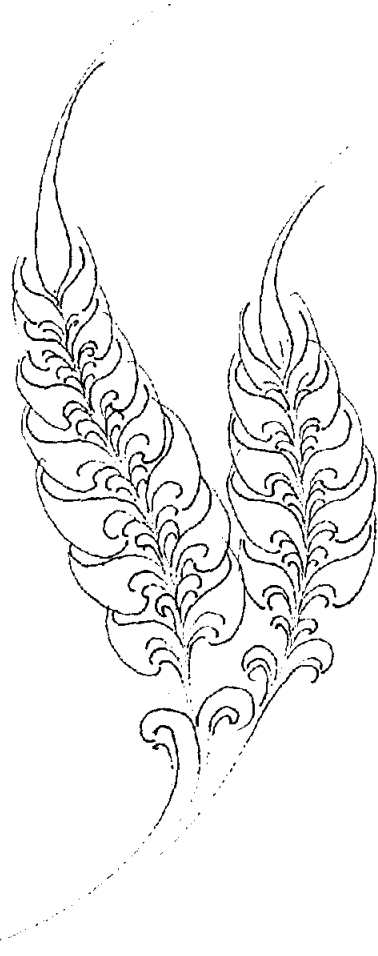
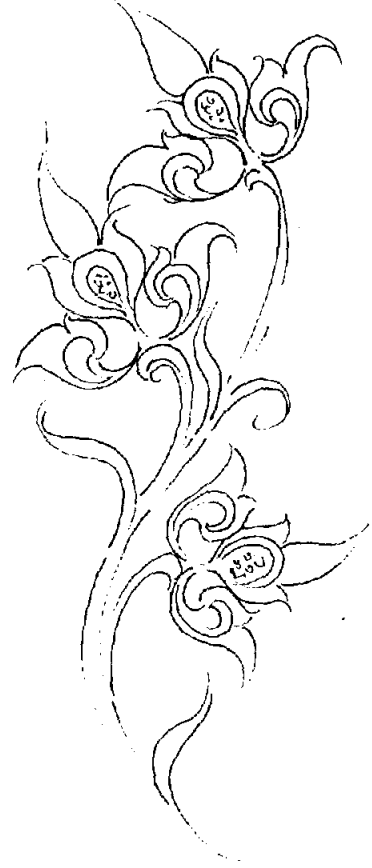
5. ลวดลายประยุกต์

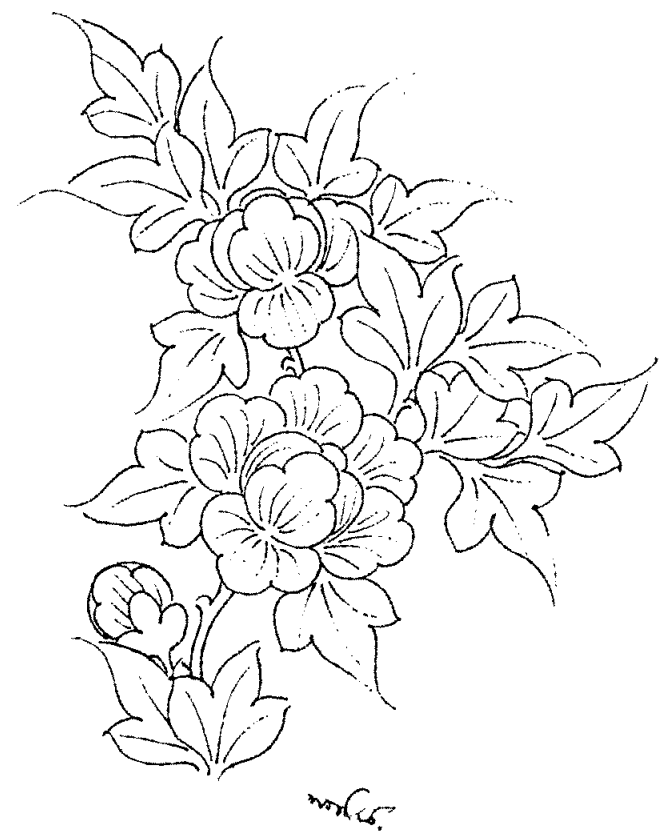
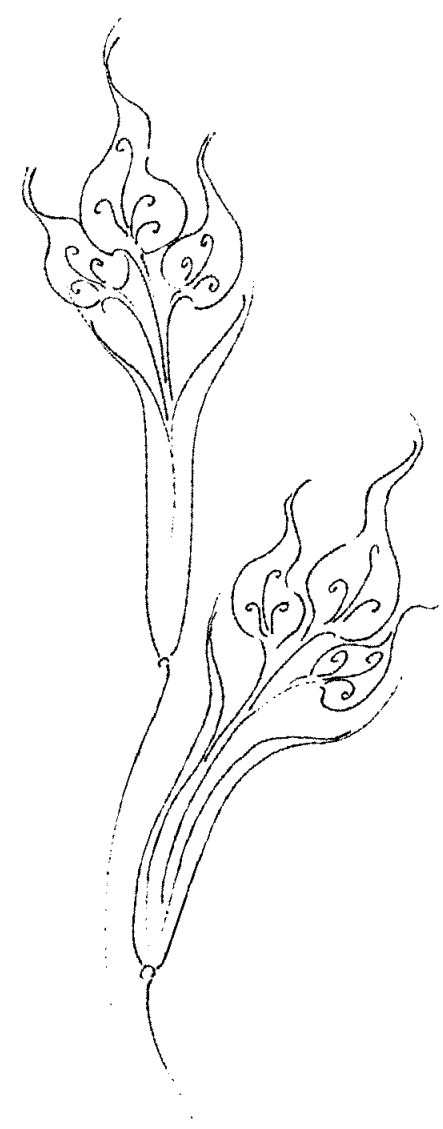
เบญจรงค์แปลว่าห้าสี สีหลักได้แก่ แดง เหลือง ขาว ดำ เขียว หรือน้ำเงิน สีอื่นก็มีใช้เช่น ชมพู ม่วง แสด น้ำตาล และสีทอง โดยจะใช้เขียนผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นหรือแต่ละชุดเลือกใช้โดยรวมประมาณห้าสี

ผลิตภัณฑ์ที่นิยมเขียนสีเบญจรงค์มาแต่โบราณ ในสมัยอยุธยา, รัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลิตเป็นภาชนะเครื่องใช้หลายประเภท เช่น ชาม จาน โถ จานเชิง ชามเชิง ช้อน กระโถน กาน้ำ ชุดถ้วยชา และชุดตั้งโต๊ะบูชา ชุดสำหรับอาหารเป็นชาม หรือถ้วยมีฝา นิยมเขียนลายกนกประกอบลายเทพพนม นรสิงห์ ลายก้านขด ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายก้านแย่ง ลายกุหลาบ ลายดอกไม้ ลายกลีบบัว ฯลฯ เขียนด้วยสีผสมเคลือบ แต่ในปัจจุบันได้ใช้สีสำเร็จรูปชนิดสีบนเคลือบมาตกแต่งบนผลิตภัณฑ์เคลือบขาว

ลวดลายตัวอย่างในหน้า 39-48 ได้ออกแบบไว้สำหรับตกแต่งสีบนเคลือบและผลิตภัณฑ์เนื้อดินโบนไชนาซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์โปร่งแสง ขาว ใส ลวดลายจึงโปร่งตาเพื่อให้เห็นเนื้อดินที่สวยงามด้วย

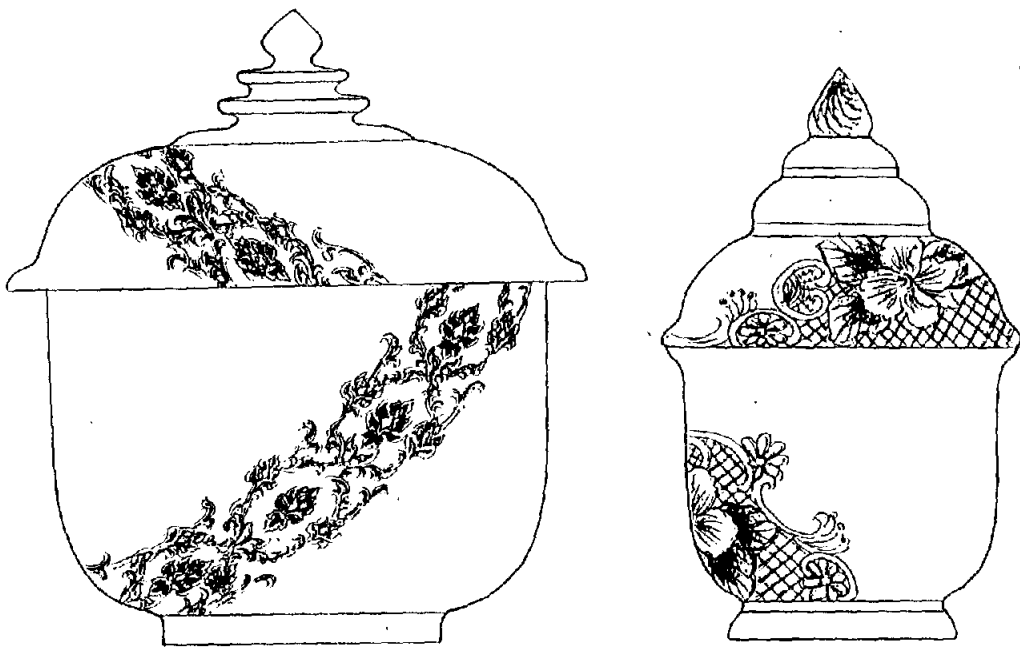
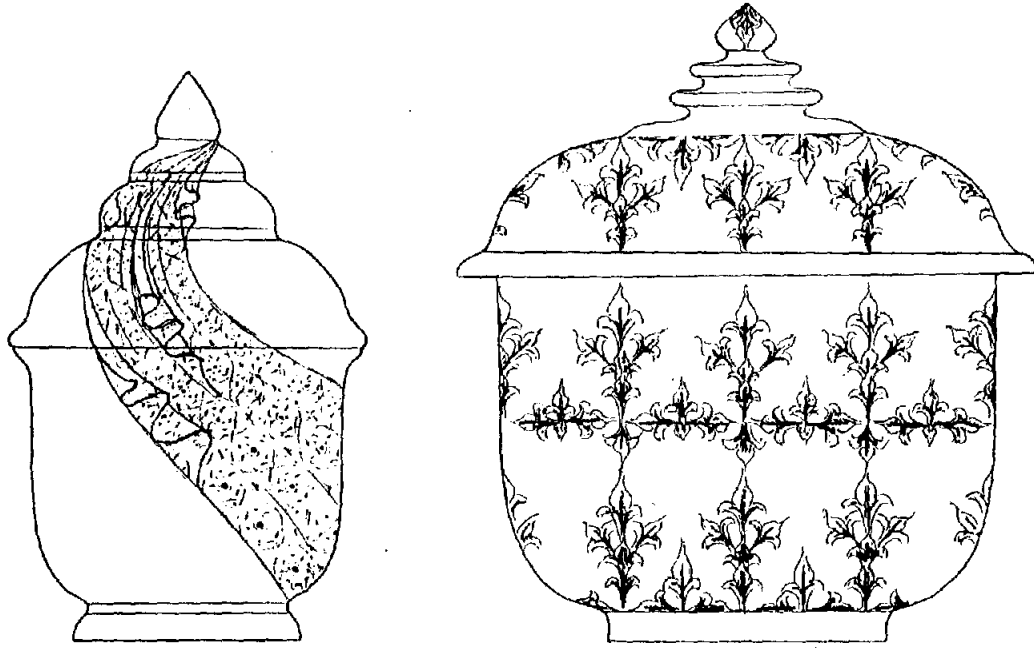

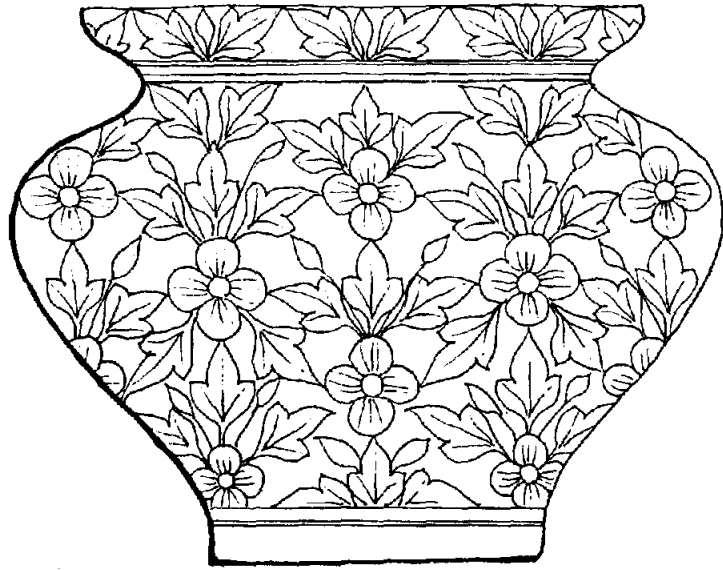
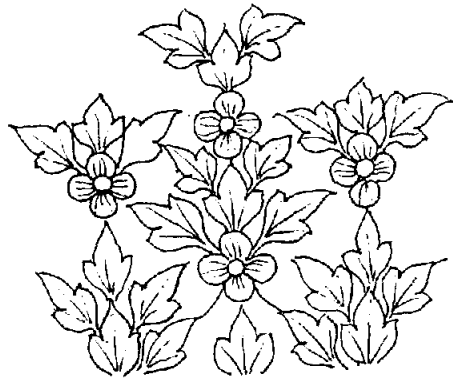

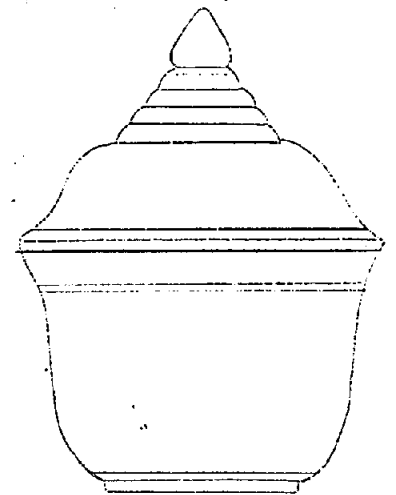

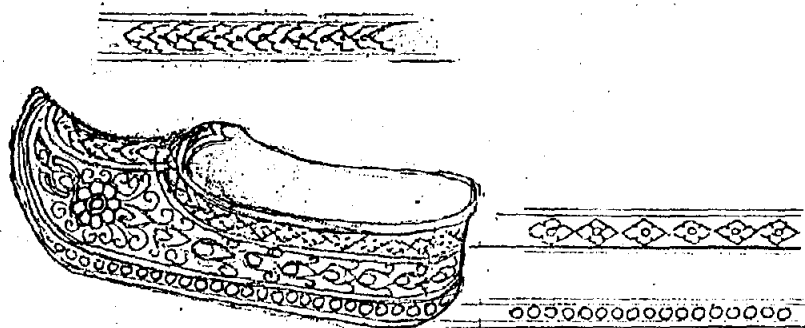
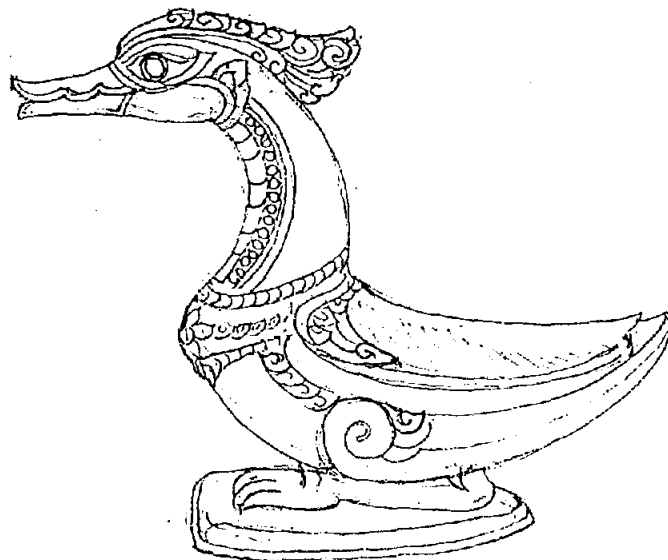

เบญจรงค์ประยุกต์,

สรุปผลและวิจารณ์

ผลงานที่นำเสนอเป็นผลงานที่ใช้ทักษะ และประสบการณ์ สร้างสรรค์โดยเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งรูปแบบ และเทคนิคการตกแต่งให้แปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา อาศัยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างประเทศและการทดลองวิธีการจนประสบความสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม เผยแพร่สู่ผู้สนใจและสมาชิกศิลปะทุกภาคจนผลิตเป็นอุตสาหกรรมได้

หน้าที่ ออกแบบตกแต่งลวดลายผลิตภัณฑ์เซรามิก เป็นหน้าที่ต้องมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อแสดงออกทางศิลปกรรม รูปแบบของลวดลายที่จะนำมาตกแต่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับรูปทรงและวิวัฒนาการไปหลาย ๆ รูปแบบไม่ให้ซ้ำซากจำเจ เพื่อไม่ให้ผู้บริโภคเกิดความเบื่อหน่ายจำเจและตื่นตา ตื่นใจ อยู่เสมอ

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร เครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทอง โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์
กรุงเทพฯ 10700, 2520
- สมทรง เวียงอำพล ออกแบบเขียนแบบ โรงพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์ กรุงเทพฯ, 2529
- Herbert Peck. The Book of Rookwood Pottery. Bonanza Books. New York.
- Malcolm Haslam. Pottery. Harriet Bridgeman Limited.

ภาคผนวก

ผลงานการออกแบบลวดลายเพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิก

